

DIGNITYs foretræde for Folketingets Retsudvalg d. 27. april 2017 Anvendelse af straffelse

DIGNITY – Dansk Institut mod Tortur takker venligst Folketingets Retsudvalg for muligheden for kort at drøfte spørgsmålet om brugen af straffelse i danske fængsler og arresthuse, dvs. anbringelse i isolation som en sanktion for overtrædelse af en række ordensforseelser, jf. straffuldbyrdelsesloven § 68. stk. 2. Vi ønsker at præsentere:

- (A) udviklingen i anvendelse af straffelse i Danmark;
- (B) konklusionerne fra DIGNITYs konference om straffelse¹; og
- (C) forslag til nye tiltag, som kunne bane vej for bedre løsninger af de konkrete adfærdsproblemer i danske fængsler og arresthuse.

A: Anvendelse af straffelse i Danmark

I Danmark anvendes disciplinærstraf overfor indsatte, som bryder en række ordensforseelser, jf. straffuldbyrdelsesloven § 67-70. Anbringelsen i isolation (straffelse) er den alvorligste sanktion, som gennemføres overfor indsatte (også børn og psykisk syge) 22-23 timer i døgnnet i op til 4 uger ad gangen, jf. straffuldbyrdelsesloven § 70.²

Anvendelsen af isolation som en disciplinærstraf efter straffuldbyrdelsesloven er mere end fordoblet over de sidste 15 år fra 1.289 anbringelser i straffelse i 2001 til 2.579 i 2015 og 2.995 i 2016.³ Antallet af langvarige isolation (15 dage og mere) er markant steget siden lovændringen i 2016 vedrørende mobiltelefoner: 222 sager i 2016 (heraf 219 sager vedrørende ulovlig kommunikation) mod 7 sager i 2015.⁴ Mindreårige bliver dog i mindre grad straffet med isolation (fald fra 25 sager i 2014 til 14 i 2016).

B: Konklusioner fra DIGNITYs internationale konference om anvendelse af straffelse

Som kulmination på adskillige års forskning og praksis og i lyset af den internationale retsudvikling afholdt DIGNITY d. 3. april 2017 en international konference om brugen af straffelse i Danmark og internationalt. Ved konferencen deltog 100 nationale og internationale eksperter, bl.a. repræsentanter fra FN og Europarådets komité til Forebyggelse af Tortur, Kriminalforsorgen, Fængselsforbundet i Danmark, fængselsdirektører fra vores nabolande, Ombudsmanden, Institut For Menneskerettigheder, forskere, læger, psykologer m.fl.

¹ Se endvidere diskussionsoplæg til konferencen (bilag 1).

² Se endvidere DIGNITYs fakta-ark (bilag 2).

³ Kriminalforsorgens tal for 2016 er foreløbigt. Belægningsgraden i 2001 var 3.236 og i 2015 3.421.

⁴ Kriminalforsorgens præsentation på konferencen og pressemeddelelse, som er tilgængelig på Kriminalforsorgens hjemmeside www.kriminalforsorgen.dk

DIGNITY
Dansk Institut Mod Tortur
Bryggervangen 55
2100 København Ø

Tel. +45 33 76 06 00
Fax +45 33 76 05 10

info@dignityinstitute.dk
www.dignityinstitute.dk

CVR nr. 69735118
P-nr. 1002304764
EAN 5790000278114
LOK nr. 5790001376147

Danske Bank Nr.
4183-4310821209

De sundhedsfaglige eksperter konkluderede, at isolation ofte har alvorlige negative sundhedsmæssige konsekvenser. Der er dokumentation for, at isolation kan medføre angst, depressioner og en øget risiko for selvskade og selvmord. Skadevirkninger kan opstå allerede efter kun et par dage og stige for hver dag i isolation. Forskningen har vist, at indsatte efter isolation har alvorlige fysiske, psykiske og sociale problemer.

Juristerne konkluderede, at de internationale regler nu fastslår, at isolation bør afskaffes overfor mindreårige, psykisk syge og andre sårbare grupper, og at langvarig isolation (15 dage eller mere) helt bør afskaffes. Isolation i op til 14 dage må kun anvendes helt undtagelsesvist og i så kort tid som muligt. Der er en klar tendens blandt internationale menneskerettighedsorganer i retning af afskaffelse af isolation som straf, hvilket blandt andet kom til udtryk i FN's Torturkomites anbefalinger til Danmark i december 2015.

Fængselsdirektørerne konkluderede, at isolation som straf ikke virker! Det forebygger ikke vold eller indsmugling af stoffer eller mobiler. Indsatte, som har siddet i isolation, bliver gradvist psykisk dårligere. De får sværere ved at begå sig socialt både blandt medfanger, og isolation modvirker den indsattes re-integration i samfundet, når fængselsstraffen er overstået. Fængselspersonalet ønsker ikke mere isolation – tværtimod! Men man har på samme tid brug for nogle styringsredskaber. Flere andre lande – såsom Sverige, Norge og Canada - har afskaffet isolation som straf og fundet alternative løsninger på de underliggende problemer. De arbejder motiverende og terapeutisk med at påvirke de indsatte i en positiv retning for således at forebygge den uønskede adfærd. Erfaringerne fra disse lande har været positive, og sikkerheden i fængslerne er øget pga. færre fangeovergreb og selvmordsraten er faldet.

C: Nye tiltag – nye løsninger

Overordnet set mangler der viden om effekten af strafcelle – overfor indsatte, personale og samfundet. Gør det fængslerne sikrere? Forebygger det vold og indsmugling? Der mangler særligt viden om, hvorvidt intentionen bag loven om indførelse af strafcelle for besiddelse af mobiltelefon opfyldte formålet: bl.a. at forhindre planlægning af ny kriminalitet. Derfor anbefaler DIGNITY, at Retsudvalget iværksætter en nærmere kortlægning eller undersøgelse af de 222 sager fra 2016, hvor strafcelle blev anvendt i 15 dage eller mere, og af et passende antal af sager vedrørende kortere isolation. En kortlægning, der skal give svar på, om der f.eks. i de 219 tilfælde vedr. ulovlig kommunikation var tale om besiddelse af mobiltelefon med henblik på planlægning af ny kriminalitet, såsom terror, eller om de indsatte blot ønskede at tale med deres børn, ægtefæller og familier. Undersøgelsen skal endvidere give bud på alternative løsninger på de bagvedliggende adfærdsproblemer. DIGNITY stiller gerne ekspertise vedrørende fængselsforhold og voldsforebyggelse til rådighed for en sådan undersøgelse.

DIGNITY foreslår endvidere, at man på lovgivningsniveau tager følgende skridt:

- 1) På kort sigt, at lovgivningen ændres, således at strafcelle afskaffes i forhold til mindreårige, psykisk syge og sårbare grupper, og at den øvre grænse for isolation sænkes fra fire til to uger, hvilket følger den internationalt anbefalede norm.
- 2) På længere sigt, at strafcelle helt afskaffes. Metodens effekt er tvivlsom, og der er dokumentation for de sundhedsmæssige skadevirkninger. I det omfang der er behov for at straffe indsatte bør det ske gennem det almindelige strafferetlige system. Formålet med strafcelle kan opnås med langt mindre indgribende metoder, som erfaringer fra Sverige og Norge viser. Fængsler skal ikke være så hårde, at de gør mennesker syge og ude af stand til at genindtræde normalt i samfundet efter endt straf.

Bilag:

- 1 DIGNITYs diskussionsoplæg fra den internationale konference.
- 2 DIGNITYs fakta-ark om anvendelse af isolation som straf.